

Sveriges Golden Gate

av

Christian Munthe ©2023

”Dö! Kolla här då!”

Jag ryggade instinktivt mot baksätets galon, då när taxichaffisen för nästan trettio år sedan gav stockholmaren en lektion om det grannaste i Göteborg. Rösten dyker upp i minnet precis när jag passerat Järntorget i full fart på min sjuväxlade, grubblande över hur jag ska lyckas krångla mig fram genom Gullbergsvass- och Centralstationsområdenas kaos kring västlänksbygget och Hisingsbron för att komma i tid till mötet i Regionens hus. Bilden av den gamla hamnsjåaren som knäckte extra i droskan för att dryga ut pensionen tonar fram precis när jag passerat ut i solskenet igen efter Stordalshotellets mordorskugga. Värmeverkets rökbolmande, isblå plåtkoloss tornar upp sig bakom Lagerhusets senapsgula rest från hamnstadens fornstorra dar. Tvärs över Järntorgsgatan, i ett trångt kontor strax om hörnan, på Brogatan längs Rosenlundskanalen, nattjobbade jag ny i stan då på nittiotalet; betraktade missmodigt gatuprostitutionens misär på andra sidan vattnet och baxnade inför hur någon kunnat smälla upp något så industribrutalt som Rosenlundsverket i stans finaste läge. Från där jag nu bromsat in har den hörnan alltid skymt Feskekôrka längre upp i kanalen, jag tänkte på saken bara härom dagen. Men den här morgonen är sikten fri och allt jag ser är en ruinhög. Huset är jämnat med marken.

Nyss fyllda trettio anlände jag med Stockholmståget den gången och tog en taxi från Centralen till Nya varvet där jag skulle föreläsa. Den senigt krumme, tunnhårige chauffören var omedelbart och oprovocerat aggressiv på ett sätt som jag med tiden vande mig vid som naturligt mot stockholmare. Industri- och hamnstadens långa historia hade fått de som stod längst i nä-

ringskedjan att hellre markera angrepp inför varje antydning till översittarfasoner – dit allt som liknade stockholmska förstås hörde – än att ironiskt avvaktande glida undan som i huvudstaden. Bara så kunde societeten på gräddhyllorna i Lorensberg och Örgryte hållas kort, så att de passade sig för att jävlas mer än nödvändigt med hederligt folk.

Redan hans öppning när jag efter ett tvekande ”tjäääna!” och inte ett käckt ”hallååå, eller!” tvekade lite mellan fram- och bakdörr – ”Ôh dô! Ska du in eller ut, eller?!” – lärde mig att den loja stockholmstil som hemma sinalerade fridens liljor här sågs som ett veritabelt angrepp. Eller så var den ur hans perspektiv bara en bekräftelse på att jag ännu var en tetig jävel som inte hade vett att uppskatta hans goa stad.

”Brossan var på Götaverken, vettu, nu e de bara dockan kvar.”

Medan bilen for längs den då tunnellosta Oscarsleden gestikulerade han ut mot den kanariegula stålkolossen med sin anskrämliga turistreklam mittöver älven och där bakom kranarnas siluetter likt urtidsdjur som stelnat i en förbirusande utveckling. Nu, när jag cyklar vidare samma väg men åt motsatt håll, förbi Stenpiren och Packhusplatsen och casinot på andra sidan Stora hamnkanalen, är denna sista rest av varvsstaden borta sedan länge.

”Varven då, du vet när nithamrarna gick igång varje morgon: larmet! Folk som växer upp här nu kan inte förstå! Och hamnarna där vi lossa och slet mitt härinne då på denna sidan, bara *Stena* kvar av alltihop nu. Allt är där ute med containrar och jättekranar.” Han gestikulerade framåt medan vi närmade oss Fiskehamnen. ”Men kolla här ännu! Sjömanshustrun! Såna granna grejer har la inte ni – där vid *innanhavet*?!”

Tonen var mer skrockande än burdus nu men ännu i grunden aggressiv, och det gick upp för mig att jag upplevde det berömda *komplexet* som alla gafflat om när jag berättat om mitt nya jobb på institutet här nere. Det finansierades av gamla industrialistdonationer, Gibson och Dickson och Ahrenberg och allt vad de hetat. Stadens *gamla pengar* som för länge sedan samlats på hög genom Sveriges port mot världen, där solnedgången i väster målade broarna i rött och guld, intjänade på alla förstörda ryggar för min chaufför och hans bror, deras systrar och föräldrar och alla andra som slitit ut sig för landets välstånd i underkyllt grådis och snålblåst. Storebrors- eller lillebrorskomplex spelade ingen roll, och kanske hängde det på vems perspektiv man tog, och jag förstod med ens att min chaufförs aggressiva hån i själva verket var den ängsliges bön om att jag, utbölingen, trots allt skulle älska hans stad.

Jag passerar Operan, vars tillkomst i stans berömda anda lär ha gjorts upp i bastun mellan *starke man* och någonn oupphandlad byggherre, trampar vidare längs Lilla bommen och skymtar Frihamnspiren snett över vattnet – efter decennier av bananlossning numera värd för ännu en av alla dessa eventarenor i stans nya blodomlopp. Jag känner lite som min chaufför den gången, nu när jag bott här längre än någon annanstans. Tänker på de nederländska kanalbyggarnas vattenleder som ursprungligen formade det som var tänkt att bli Nordens Amsterdam. Hur alla som växt upp med pråmtrafiken kände när kanaler fylldes igen för att ge plats åt hamngatornas larmande automobiler och gnisslande spårvagnar och den växande industristadens krav och då.

Nu när jag själv ser skuggorna av det Göteborg som växte då rivas ner och röjas undan, allt vad som kommit att definiera stan för mig, den nerflyttade lantisen som togs för nollåtta, en av alla inflyttade som numera fyller stan så att arbetardialekten som mötte mig den där första gången knappt hörs alls längre. Nu när jag hoppar av cykeln för att leda den genom labyrinten av byggplatser kring Centralen och tråckla mig fram genom gyttret mot mitt möte i regionens svarta torn som redan är en dvärg invid det försök till *downtown* som skjuter upp kring den nya bron, nu fylls jag av det där minnet från mitt första möte med Göteborg:

”Dô! Kolla här då!”

Armens svepande rörelse och chaufförens uppfordrande ögon i backspegeln när vi passerade Klippan och det väldiga, himmelsblå spannet tornade upp sig över älvens utlopp mot skärgården och Kattegatt, samtidigt som solen bröt fram genom molntäcket och fick pyloner och kablar att glittra i rött och guld. Hans åldrade blick från stans förflutna som i trotsig stolthet fixerade min.

”Älvsborgsbron. Sveriges *Golden Gate!*”